

הוֹי, לְחֶרְשֵׁיאַ, בְּשַׁעֲתָא דְּמִשְׁתַּכְּחִי וְשִׁלְטִי סְטִירִי בִּישִׁין וּמִתְּפִשְׁטִין בְּעֶלְמָא

אלא לפי שהלילה הוא זמן של הסט"א והוא טוב למכשפים

אור הרשב"י

צריך לומר, כי מתחילה היה שלם בגופו, ורק בזמן שהותו אצל בלק הפך לבעל מום. ואמנם, מסיים ה"צפנת פענח", להלן (פסוק ל') נאמר: "ויעש בלק כאשר אמר בלעם ויעל פר ואיל במזבח", מבואר כי בלק לבדו הקריב ולא בלעם. הטעם לכך: לאחר שנעשה בלעם בעל מום, שוב נפסל להקריבה, לכן הקריב בלעם לבדו ע"כ.

והגאון ר' חיים קנייבסקי זצוק"ל בספרו טעמא דקרא (שם) כותב, דהנה כפי האמור בתירוץ הקודם, בלעם הפך לסומא בזמן שהותו אצל בלק ולא קודם לכן, על כן מתחילה היה מותר להקריב קרבן. אלא שבזה הוסבר רק, מדוע בלעם הקריב למרות היותו סומא, אך עדיין הקושיה במקומה עומדת, שהרי היה גם חגור, כשהאתון לחץ את רגלו, וכמו כן היה בעל מום באזנו, והיאך הקריב קרבן, והלא בעל מום אסור בבמה?.

אלא, שקיים חילוק ברור בין סומא לבין חגור ובעל מום באוזן, סומא נחשב למחוסר אבר, ובפרט לגבי בלעם שנאמר בו "שתם העין" (כד, ג), וביאר רש"י: "עיניו נקורה ומוצאת לחוץ וחור שלה נראה פתוח", ומחוסר אבר – פסול בבמה וכן בבן נח.

לא כן ה"חגור", הוא אינו מחוסר אבר, ובפרט אצל בלעם שחגירותו היתה כתוצאה מרגלו שנלחצה על ידי האתון, ובלחיצתה –

הותר לבלעם להקריב קרבנות, והלא "בעל מום – אסור בבמה", כפי ששנינו במסכת זבחים (מ"ז ע"א)?.

וכתב בספר מרפסין איגרא (פר' בלק) בשם הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א (מח"ס גם אני אודך) ליישב בפשטות, יתכן, שאמנם היה בלעם פסול להקריב קרבנות, אלא שכשם שהיה חומא בעבירות רבות, כך גם בעניני קרבנות והילכותיהן לא הקפיד ע"כ.

עוד הביא שם ליישב, דהנה מהנאמר בפסוק: "ויעל בלק ובלעם" – בלשון יחיד, ולא נאמר "ויעלו". וכן ממה שהקדים את בלק לבלעם, משמע שבלק הוא היה המקריב בעיקר, ואילו בלעם סייעו בזה, ומסייע אין בו ממש ע"כ.

ועמד כבר בקושי' זו בספר צפנת פענח עה"ת וכתב ליישב, כי אמנם היה בלעם בעל מום, אלא שנעשה בעל מום רק בזמן שהותו עם בלק, אבל קודם לכן היה תמים בגופו וכשר להקריב קרבנות.

כהוכחה לחידוש זה, מביא ה"צפנת פענח", כי בגמרא במסכת נדה (לא, א) מבואר, שכאשר אמר בלעם: "מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל", וכוונתו היתה לגנאי: "מי שהוא מהור ומשרתיו מהורים וקדושים יציץ בדבר זה?"², מיד נסמית עינו.

הרי שנעשה סומא רק במהלך שהותו אצל בלק, ולא קודם לכן. כמו כן לגבי שאר מומיו

בשעה שנמצאים ושולטים הסט"א והרע ומתפשטים בעולם. **כַּאֲשֶׁר יִדְבֵּר יְהוָה**.

אור הרשב"י

ודו"ק היטב. (וללוי אמר).
ובתוס' (ד"ה שתום וכו') כתוב: שתום הוא לשון גילוי ופתיחה כדמתרנס דשפיר חזי וכו' ע"כ. הנה עה"פ (במדבר כ"ד ג'): שתום העין. פרש"י: עינו נקובה ונמצאת לחוץ וחור שלה נראה פתוח וכו' ע"כ. ויש לצרף הדברים למש"כ התוס' הנ"ל ור"ל דשתום הוא לשון גילוי ופתיחה, כי החור של העין נראה פתוח. וי"ל ג"כ שהוא מלשון סגי נהור, שאומרים שהעין פתוחה, והכוונה שבאמת היא סגורה לגמרי ולא רואה, גם י"ל דכיון שהיתה עינו פתוחה מדי, שהיה לו נפש רחבה כמו שהביא רש"י לעיל (כ"ג, י"ח) מאבות (פ"ה מכ"ב). עי"ז מידה כנגד מידה "פתח" הקדוש ברוך הוא את עינו, היינו סימאה ופתח את החור שלה ובנ"ל ברש"י וכתוס' ודו"ק.
וברמב"ן (שם) כתב דתיבת שתום מורכבת מב' תיבות שת – מה, שהשיג איפה שרק שת ושם עינו ע"ש. ובצוף דבש לרבי וידאל הצרפתי ז"ל הביא הפסוק (מלכים א, ו' ד'): חלוני שקופים אטומים, ופרש"י: פתוחים מבחוץ ואטומים מבפנים ע"כ. ולפי"ז פ"י כאן תיבת: שתום מורה ג"כ על כך – פתוח מבחוץ ואטום מבפנים ע"כ וזה כהנ"ל.
ובמש"כ התוס' כאן מהתרנום: דשפיר חזי, כתב בסה"ק אור פני משה (פר' בלק) לבאר, דהנה מי שרוצה להטיל עין רעה בחבירו ורוצה להביט בדיוק למקום מסוים, צריך

העצם הנקראת "בוקא דאטמא" וזה ממקומה. וכל מום שאינו מחוסר אבר – כשר בבן נח וכן בבמה.
כמו כן, לגבי המום שהיה באזנו, צריך לומר שנפגמה אזנו, אך נשארה במקומה, כך שלא היה מחוסר אבר, ועל כן כשר להקרה. נמצא אם כן, שרק היותו סומא, נקורה ומוצאת לחוץ, נפסל להקרה, ולעיל כבר תירצנו היאך הקריב על אף שהיה סומא עכ"ד ודפח"ה.

הנה כתיב (במדבר כ"ד ב'): "וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלקים". ולכאורה קשה, עפ"י המבואר כאן בנמ' דבלעם ה' סומא, וכמובא ברש"י (במדבר כ"ד ג') שהי' שתום העין, א"כ צריך עיון היאך כתיב כאן "וישא בלעם את עיניו", ולא כתיב וישא בלעם את 'עיניו', משמע ב' עיניו. וצ"ע.

ובאמת המענין הוא, שבזוה"ק כתיב – כנוונא דא וישא בלעם את עיניו עינו כתיב ההוא עינא בישא, וכבר כתב עי"ז במנחת שי: ואינו כן בספרים שלנו, גם לא נמנה במסורה גדולה עם החסרים יו"ד באמצע תיבותא וקריא ע"כ.

וחשבתי שאולי גם סומא יכול להרגיש אם יש שלום בין אנשים. וכשבלעם הרגיש את האחדות, שישראל שוכן לשבטיו, אז היה יכול להרים שתי עיניו ג"כ. ולפיכך התורה אומרת "וישא בלעם את עיניו", ולא רק "עין"

אָלִי. שְׂבוּחִי קָא מְשַׁבַּח גְּרִמְיָה בְּשֵׁמָא דִּיהוָה בלעם היה משבח עצמו בשם הוי"ה כאילו הוא מדבר אליו למרות שרק בשם אלהי"ם נתנבא כמו שיבואר להלן.

שרי מואב נשארו עם בלעם ושרי מדין הלכו לדרכם

וַיֵּשְׁבוּ שְׂרֵי מוֹאָב עם בלעם ואילו שרי מדין לא כתוב שישבו עימו, **וְשְׂרֵי מִדְיָן אֶת־פָּרְשׁוֹ מִנִּיָּהוּ, וְלֹא פָּעוּ לְמִיתַב תַּמָּן** היינו ששרי מדין נפרדו והלכו להם ולא רצו לשבת איתו. **וְסָבִי מוֹאָב אֶשְׁתָּאָרוּ, דְּכָתִיב וַיֵּשְׁבוּ שְׂרֵי מוֹאָב, בְּלַחֲדֵיָּהוּ** וזקני מואב נשארו איתו לבדם כמו שכתוב וישבו שרי מואב. **יָאוּת עַבְדֵי מִדְיָן, דְּאֶת־פָּרְשׁוֹ מִכָּל וְכָל מִנִּיָּהוּ.** וטוב עשו מדין שנפרדו מהם מכל וכל

אור הרשב"י

להטיל עין רעה באחרים, כי האדם צורתו שלימה בב' עינים ע"ש. ופי' שם בסמיכת חכמים בשם זקינו ז"ל דבלעם, גם כשסגר עין א' לא יכול להטיל עין רעה על בנ"י כיון שלא הסתלקה ממנו השכינה וכנאמר: ותהי עליו רוח אלוקים, ולכן לא יכל להטיל בהם עין רעה עכ"ד. וראה גם בטעמי המנהגים (בגד"מ עמ' תקכ"ו) שהביא כדברים הנ"ל (ועי' גם בספר חובת התלמידים (פרק י"ג) על הנזק שאפשר לעשות בקריצת עין א' ע"ש).

(פרדס יוסף החדש פר' בלק, ע"ש עוד).
[הביא כל זה בדף על הדף נדה לא. עי"ש].

לעצום עין א', ואז יראה בעין השני' בדיוק, ולכן בלעם שרצה להטיל עין רעה בבנ"י, היה מתאים לו מאוד המצב הזה שהיה לו רק עין א' ולא היה צריך לסגור העין השני', ויכול לראות בעין הא' במדויק, וזה"פ בתרגום: דשפיר חזי, היינו, שכדי לראות באופן שרצה, התאים לו מאוד הענין שהיה לו עין א' לבד עכד"ק ודפח"ה.

ובעין הנ"ל הביא החיד"א בפתח עינים (עמ"ס סוטה ח א) בשם הג"ר נפתלי כ"ץ זצ"ל והוא בספרו סמיכת חכמים עמ"ס ברכות (ב א) דא' במקובלים דכאשר אדם סוגר עין א' מעינו, מסתלק מאתו רוח אלוקים, ואז יכול

וְאַלְמָלָא לֹא הָיוּ מִחָאן בְּסוּפָא דְהוּוּ בְּעִיטָא דְבִלְעָם,
 לְשַׁלְחָא נִשְׁיָהוֹן לְיִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּים לְמַטְעֵי לֹון ואם לא היו מכים
 את ישראל להחטיאם בסוף בעצת בלעם לשלח את נשותיהם בשיטים כדי שיחטיאו אותם
 לא היו מתחייבים כליה. וּקְרָא אוֹכַח חוּבָא דְלָהוֹן, דְּכַתִּיב והפסוק
 מוכיח את חטאם כמו שכתוב, (במדבר כה) כִּי צוֹרְרִים הֵם לָכֶם
 בְּנִבְלֵיהֶם אֲשֶׁר נָפְלוּ לָכֶם עַל דְּבַר פְּעוֹר הֵינּוּ לַעֲבוֹד עֲבוּדָה זָרָה
 לבעל פעור וְעַל דְּבַר כְּזָבִי בַת נִשְׂיָא מְדִין אַחֻתָם וְגו' שהחטיאו
 אותם בזנות ואפילו בת המלך הפקירו לשם כך. בְּתִרִין אֵלֶיךָ חָאבוּ. בשני
 דברים אלו חטאו שהכשילו את ישראל בעבודה זרה לבעל פעור ובזנות. וְהוּוּ חוּבָא
 דְלָהוֹן סָגִי מָחוּ בְּזִנְבָא לְבָתֵּר והיה החטא שלהם גדול שהיכו את ישראל
 בסוף לאחר שלא הצליחו בלק ובלעם לקלל את ישראל [קטן] וּבְגִין כֶּךָ אֵלֶיךָ
 אֲשַׁתְּאָרוּ בְּהִדְיָה, וְאֵלֶיךָ אֵזְלוּ בְּלַחֲדֵייהוּ ולפיכך כתוב וישבו
 שרי מואב כי רק הם נשארו עם בלעם אבל זקני מדין לא נשארו אלא הלכו להם לבדם.

אור הרשב"י

שהיא היפך שראש מדרגותיה הם החוצה
 והיא טמאה אמנם סוף מדרגותיה הם רפים
 ואינם קשים כל כך, כמו שדים יהודים שיש
 שהוא זנב הנחש שאינו עוקץ.
 ומדין מתחילתם הטיבו ונבדלו מבלעם
 ובסופם הרעו מפני שהם היו אחוזים באותה
 הקלי' שהיא כמו העקרב שתחילתה טובה
 ורכה וסופה רעה (רמ"ק).

[קטן] כי יש מיני קליפות משונות זו מזו יש
 קלי' שהיא רכה וטובה בתחילתה ורעה
 בסופה, וכדוגמת העקרב שהוא עוקץ בזנבו,
 ויש קלי' שהיא להיפך שתחילתה רעה וסופה
 טובה כנחש שנושך בשינו בראש ננעו. וענין
 זה הוא כי יש קלי' שראשה בקדושה ולכן
 היא טובה בתחילתה ובהשתלשלות
 המדרגות עד המדרגה האחרונה שם היא
 בתוך החיצונים ושם כח היוקתה. ויש קלי'

הלימוד היומיומי

לע"נ הרב אליהו חמד בן רחל זצוק"ל